

ВИКОРИСТАННЯ ВІЙСЬКОВИХ МЕДІА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ОБІЗНАНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ ТА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Вступ. Політична обізнаність військовослужбовця є основою формування ідейних переконань і мотивації до збройного захисту України. Із 2014 р. Україна перебуває у стані відбиття збройної агресії Російської Федерації, а починаючи з 24 лютого 2022 р. країна перебуває у фазі широкомасштабного військового вторгнення. Загальна мобілізація збільшила українську армію непрофесійними військовими. Політична обізнаність, сформована на проукраїнських позиціях, здатна нейтралізувати інформаційно-психологічні впливи ворога. До 2021 р. в інформаційному просторі України переважали проросійські медіа, які активно формували спотворену політичну картину світу. Військові медіа як частина інформаційного простору України можуть бути одним з елементів формування політичної обізнаності військовослужбовця. Мета дослідження визначити перелік матеріалів, які можуть бути використані для підвищення політичної обізнаності військовослужбовців; завдання – провести моніторинг медійних ресурсів Міністерства оборони України для виявлення матеріалів, які розширяють політичну обізнаність військовослужбовця. Об'єкт дослідження – сайти Міністерства оборони України (МОУ) та Інформаційного агентства ArmiaInform.

Методи. Використано методи моніторингу, тематичного аналізу та контент-аналізу матеріалів, розміщених на сайтах МОУ та Інформаційного агентства МОУ ArmiaInform з 24 лютого 2022 р. по 31 жовтня 2022 р. Проаналізовано 1237 матеріалів, що були об'єднані за темами в категорії (пов'язані зі сферами політики), до яких було застосовано метод ранжування, де показником рангу виступила кількість матеріалів.

Результати. У новинах МОУ на 1 місці представлена тема війни, на 2 – зовнішня політика, на 3 – внутрішня політика. В Інформаційному агентстві МОУ ArmiaInform на 1 місці – тема зовнішньої політики, на 2 – війна, на 3 – внутрішня політика, на 4 – аналітичні матеріали на історичну тематику. Із 1237 матеріалів моніторингу 32 можуть стати доповненням до тематичної матриці формування політичної обізнаності військовослужбовця.

Висновки. Ключовими компонентами політичної обізнаності, які впливають на політичну поведінку суб'єкта, є: політична грамотність, політична компетентність, раціональність і об'єктивність політичного вибору. Медіа МОУ можуть стати частиною програми формування політичної обізнаності, публікуючи матеріали, які підвищують політичну грамотність та політичну компетентність. Новини, розміщені на медійних ресурсах МОУ, можуть бути використані для політичних інформувань.

Ключові слова: політична обізнаність, мотивація збройного захисту, військові медіа, Інформаційне агентство ArmiaInform.

Вступ

Із 2019 р. Україна почала співпрацювати з НАТО, а в 2019 р. було прийнято зміни до Конституції, які визначили стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в Організації Північноатлантичного договору (Про внесення змін до Конституції України ..., 2019). Однією з умов успішної інтеграції є взаємосумісність Збройних Сил України (ЗСУ) з арміями держав-членів НАТО, а це означає переведення підготовки фахівців на стандарти НАТО. Військова освіта в Україні здобувається як у системі формальної освіти (підготовка в ліцеях, коледжах, інститутах, академіях та університетах), яка передбачає після успішного завершення відповідної освітньої програми присудження освітніх кваліфікацій (як то бакалавр, магістр тощо), так і в системі неформальної освіти, – це "професійна військова освіта (Professional Military Education) – термін стандарту НАТО, застосовується в системі військової освіти та підготовки військових фахівців держав-членів Альянсу, тобто схожа вертикаль L-курсів вибудована і функціонує в освітніх закладах НАТО та держав-членів Альянсу. За їхнім досвідом в Україні впроваджено новий алгоритм здобуття військової освіти, який базується на безперервності освітнього процесу та тісному взаємозв'язку з кар'єрним зростанням" (Що таке професійна військова освіта, 2022). Одна з ідей підготовки українського військовослужбовця – це безперервна освіта, яка реа-

лізується як завдяки проходженню різних курсів підвищення кваліфікації, так і під час щотижневих командирських інформувань особового складу.

Запропоновані нижче результати дослідження можуть бути використані в усіх системах підготовки українського військовослужбовця: у формальній освіті – впровадження нового курсу із запропонованими темами або доповнення відповідними темами та матеріалами вже наявних навчальних програм, або збагачення матеріалами; у неформальній освіті – під час підготовки на L-курсах та під час щотижневих командирських інформувань.

Актуальність дослідження. Із 2014 р. Україна перебуває у стані відбиття збройної агресії Російської Федерації (РФ), а починаючи з 24 лютого 2022 р. країна перебуває у фазі широкомасштабного військового вторгнення. 24 лютого 2022 р. було підписано Указ Президента України № 69/2022 "Про загальну мобілізацію" (Про загальну мобілізацію, 2022). ЗС України та інші військові формування отримали чисельне збільшення контингенту непрофесійними військовими. Українська армія поповнилась людьми з різних регіонів, із різною освітою, із різним соціальним статусом, із різним життєвим досвідом.

Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка в другій половині 2022 р. на замовлення головного управління морально-психологічного забезпечення ЗСУ провів дослідження "Політична обізнаність". У дослідженні взяли участь доктори

політичних наук І. Храбан (здійснено аналіз ролі і функції політики в житті суспільства та особливості політики національної безпеки та оборони України) (Савран та ін., 2023, с. 13–30) та В. Смолянюк (дослідження концепту політична обізнаність, її структура, класифікації, рівні, сфери відносин, функції, компоненти, а також визначено базові настанови формування політичної обізнаності військовослужбовців) (Савран та ін., 2023, с. 31–44). У дослідженні було визначено, що політична обізнаність може виступати самостійним фактором формування ідейних переконань.

Політична обізнаність за Д. Заллером (автором праці "Природа та походження масової думки") – це "ступінь, до якої особа звертає увагу на політику та розуміє, з чим вона зіткнулася" (Zaller, 1992, р. 21). Автор зазначає, що зазвичай рівень політичної обізнаності низький і відмінний у різних людей, і тому люди по-різному реагують на політичні впливи. Сформована політична обізнаність на проукраїнських позиціях здатна нейтралізувати інформаційно-психологічні впливи ворога. А отже, якщо політичну обізнаність формує не Україна, а Російська Федерація на українському інформаційному просторі – телевізійні канали, соціальні мережі, агенти впливу, українські політики, які працюють на РФ, то це призводить до спотворення політичної картини. Не маючи базового розуміння політичних процесів, які відбуваються в державі, легко потрапити під політичний вплив, а за умови ведення інформаційної війни – під інформаційно-психологічну операцію ворога. Прикладом подібного впливу може бути поширення наративів "а давайте лишимо все як є, забагато жертв", "навіщо нам Донбас та Крим", "давайте домовлятися" тощо. Підтвердженням успішності інформаційних компаній ворога на території України можуть слугувати результати спільного соціологічного дослідження, проведеного Центром "Социс" та Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова (Центр Разумкова) у липні 2020 р., у якому взяло участь 4 тис. дорослого населення з усіх регіонів України, окрім АР Крим та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Після 6 років війни лише 59,5 % опитуваних визнали, що "Росія – агресор, який загрожує існуванню України як держави, від якого необхідно захищатися і не підтримувати жодних стосунків"; для 23,8 % "Росія – звичайна сусідська держава, з якою необхідно підтримувати добросусідські стосунки як і зі всіма іншими країнами"; для 9,1 % "Росія – дружна та братня для нас країна, з якою необхідно розвивати теплі та дружні стосунки, а 6,9 % – відмовилися відповідати (можна припустити, що вони підтримують твердження, яке їм соромно озвучувати) (*Соціально-політична ситуація ...*, 2020, с. 15). Це дослідження цікаве ще й тим, що найбільшою проблемою країни назвали "Воєнний конфлікт на Сході України" – 60,1 % (*Соціально-політична ситуація ...*, 2020, с. 4), при цьому з них 0,6 % не вважали РФ країною агресором. Без таких сформованих компонентів політичної обізнаності, як політична грамотність, політичні компетентність, раціональність і об'єктивність політичного вибору (Савран та ін., 2023, с. 36) і за наявності в інформаційному просторі ворожих агентів легко підпасти під політичний вплив.

Лише 2 лютого 2021 року були введені санкції та закрито ряд проросійських телевізійних каналів Тараса Козака (Про рішення Ради національної безпеки ..., 2021), серед яких закрито загальнонаціональні канали 112, ZIK і NewsOne безпосередньо пов'язують з Віктором Медведчуком, кумом Володимира Путіна, народним депутатом

IX скликання Верховної Ради України від партії "Опозиційна платформа – за життя" (ОПЗЖ) до 13 січня 2023 р. Діяльність партії "ОПЗЖ" була заборонена в Україні у 2022 р., оскільки "діяльність політичної партії спрямована, зокрема, на порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підірив її безпеки, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення з одночасним поширенням відомостей, що містять виправдування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України" (Рішення про задоволення адміністративного позову ..., 2022). Незважаючи на заборону діяльності партії, її члени досі представлені у Верховній раді України IX скликання, вони створили депутатські групи "Платформа за життя та мир" та "Відновлення України".

Оскільки "інформаційний простір є одним із ключових атрибутів інформаційного суверенітету держави" (Солодка, 2020, с. 45), то в ряді професійних військових документів інформаційний простір визначено як "інформаційне середовище, у якому відбуваються інформаційні процеси та інформаційні відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації, інформаційних продуктів та інформаційних ресурсів" (Сеник, 2021, с. 63). Військові медіа входять в інформаційний простір України, а тому можуть бути одним з елементів формування політичної обізнаності українського військовослужбовця. Політична обізнаність військовослужбовців, яка відповідає критеріям об'єктивності, системності та патріотизму є необхідною передумовою формування в особового складу високих професійних та морально-психологічних якостей, свідомого ставлення до виконання військового обов'язку.

Необхідність перемоги України над РФ по-новому ставить питання воєнно-політичного партнерства, військово-технічної допомоги Україні з боку демократичних держав, європейської та євроатлантичної інтеграції нашої країни, створення гарантій безпеки в повоєнний період. Як наслідок, військовослужбовці ЗС та інших структур сектору безпеки та оборони України повинні будувати особисту позицію *збройного* захисника Батьківщини на основі поєднання базових знань про політику (забезпечення національної безпеки та оборони, функціонування політичної системи в умовах війни, діяльність державних органів в умовах воєнного стану) з актуальною поточною інформацією про розвиток воєнно-політичної обстановки. Вирішувати ці завдання слід на основі системного формування обізнаності різних категорій військовослужбовців з принципових питань еволюції політичного процесу включно з його критичними (збройно-силовими) проявами.

Мета та завдання дослідження – визначити перелік матеріалів, які можуть бути використані для підвищення політичної обізнаності українських військовослужбовців; визначити форми та способи впровадження програм з політичної обізнаності, провести моніторинг медійних ресурсів Міністерства оборони України для виявлення матеріалів, які розширяють політичну обізнаність та мотивують військовослужбовця. *Об'єкт дослідження* – сайт Міністерства оборони України (МОУ) та сайт Інформаційного агентства МОУ ArmiaInform; *предмет* – матеріали, які можна використати для читання лекцій або проведення коротких інформувальних з українськими військовослужбовцями для підвищення їхньої політичної обізнаності.

Методи

Були використані методи моніторингу, тематичного аналізу та контент-аналізу матеріалів, представлених на сайтах Міністерства оборони України (<https://www.mil.gov.ua/>) та Інформаційного агентства ArmialInform (<https://armyinform.com.ua/>) за період з 24 лютого 2022 р. по 31 жовтня 2022 р. За згадуваний період на сайті МОУ були оприлюднені 1014 новин. На сайті Інформаційного агентства МОУ ArmialInform методом контент-аналізу були відібрані матеріали, які містили маркери "політика", "політична культура", "політична свідомість" – 223 матеріали.

Проблеми, які висвітлюються в матеріалах, були об'єднані за темами в категорії, пов'язані зі сферами політики: зовнішня політика, внутрішня політика, війна. Інформаційне агентство МОУ ArmialInform виділило окрему категорію – аналітичні матеріали на історичну тематику. У кожній категорії були виділені основні теми, до яких було застосовано метод ранжування, де показником рангу виступила кількість матеріалів.

На останньому етапі із проаналізованих матеріалів були вибрані ті, які можуть збагатити спеціальний курс "Національні інтереси та національні цінності України як основа ідейної переконаності збройного захисника

Вітчизни" (Савран та ін., 2023, с. 40–43) і тематичну матрицю формування політичної обізнаності різних категорій військовослужбовців (Смоляннюк, 2022, с. 374). До тематичної матриці курсу В. Смоляннюк запропонував 10 тем:

1. Українська держава як суспільно-політична цінність.
2. Політична свідомість сучасного українського суспільства.
3. Національна безпека України.
4. Воєнна політика України.
5. Людина і політика.
6. Громадянське суспільство.
7. Гібридна війна РФ проти України як спроба імперського реваншу.
8. Україна у міжнародному політичному просторі.
9. Стратегічні партнери України.
10. Політичний аналіз та прогноз (Смоляннюк, 2022, с. 374; Савран та ін., 2023, с. 40–43).

Результати

І етап. Усі 1237 матеріалів моніторингу були проаналізовані та систематизовані. Проблеми, які висвітлюються в матеріалах, були об'єднані за темами в категорії, пов'язані зі сферами політики – зовнішня політика, внутрішня політика, війна (табл. 1).

Таблиця 1

Тематичний розподіл матеріалів за сферами політики

	МОУ		ArmialInform	
Зовнішня політика	213	21 %	89	40 %
Внутрішня політика	79	8 %	38	17 %
Війна	722	71 %	67	30 %
Аналітичні матеріали на історичну тематику	–		29	13 %

Міністерство оборони України

I. У новинах МОУ категорія *війна* містить найбільше матеріалів (722), вона представлена такими темами:

- 1) щоденні звернення Президента України Володимира Зеленського до українського народу (261 матеріал);
- 2) зведення про втрати російських військ (249 матеріалів);
- 3) відзначення державними нагородами та присвоєння звання Героя України (72 матеріали);
- 4) звернення до українського народу Міністра оборони України Олексія Резнікова, заступниці МОУ Ганни Маляр, Головнокомандувача ЗСУ Валерія Залужного (44 матеріали);
- 5) оперативна інформація про події на фронті, обмін військовополоненими та поточна робота військових адміністрацій (35 матеріалів);
- 6) інформація про засідання ставки та РНБО (18 матеріалів);
- 7) інформаційна політика: прохання про інформаційну тишу, щодо місця руйнувань та надання військової допомоги від країн-партнерів; заклик бути стійким до ведення інформаційно-психологічної війни; звернення до ЗМІ про поширення інформації та акредитація журналістів (15 матеріалів);
- 8) робочі візити на передову, до поранених, до військових адміністрацій (14 матеріалів);
- 9) переговори з РФ (9 матеріалів);
- 10) інформація про РФ: мобілізація, військові навчання, дії на окупованих територіях, організація оборонних заходів в Криму (5 матеріалів).

II. Категорія *зовнішня політика* (213 матеріалів) представлена темами:

- 1) виступ Президента України Володимира Зеленського перед парламентарями різних держав та медіа (73 матеріали);

2) виступи офіційних представників України перед іноземними ЗМІ, на відкритих міжнародних форумах, конференціях, а також телефонні розмови між генералами та міністрами оборони різних країн (44 матеріали);

3) військова підтримка країн-партнерів: передача зброї, матеріальних ресурсів, підготовка українських військових за кордоном (44 матеріали);

4) євроатлантичні перспективи: зустріч представників оборонних відомств у Рамштайні; партнерство України та НАТО, угоди про військове співробітництво (16 матеріалів);

5) офіційні візити іноземних делегацій в Україну та призначення в іноземні посольства, які працюють в Україні (13 матеріалів);

6) спорт: "Ігри нескорених" та виступи представників ЗСУ на Європейських та світових спортивних змаганнях (10 матеріалів);

7) офіційні привітання закордонних партнерів (4 матеріали);

8) звернення до Білоруського народу, телефонна розмова з Олександром Лукашенком (3 матеріали);

9) різне: виставка у Польщі російської техніки, знищеної ЗСУ (2 матеріали), звернення до представників Червоного хреста з проханням створити гуманітарні коридори (2 матеріали), відкликання українських військових із міжнародних місій, інформація про катастрофу літака Ан-12 у Греції з українським екіпажем, який перевозив вантаж сербської зброї за угодою між Міністерством оборони Сербії до Міністерства оборони Народної Республіки Бангладеш.

III. Категорія *внутрішня політика* (79 матеріалів) представлена темами:

- 1) привітання з нагоди державних свят та професійних свят, а також дні вшанування пам'яті та встанов-

лення загальнонаціональної хвилини мовчання за загиблими (31 матеріал);

2) грошове та спеціальне забезпечення військовослужбовців (13 матеріалів);

3) зміни в українському законодавстві, пов'язані із введенням правового режиму воєнного стану, а також встановлення норм, щодо порядку використання зброї цивільними особами, зняття санкцій із громадян України, готових захищати країну (8 матеріалів);

4) діяльність різних служб Міністерства оборони України, призначення на посади, питання мобілізації (8 матеріалів);

5) майно МОУ: порядок обліку, зберігання, використання та списання майна; повернення земельних ділянок МОУ після виграних судових справ (5 матеріалів);

6) соціально-мистецькі проекти "Бій за Україну" та "Підтримай дитину" (5 матеріалів);

7) військова освіта, тренування, змагання (4 матеріали);

8) допомога ЗС України (3 матеріали);

9) реабілітація поранених українських військових та військових, повернутих із полону (2 матеріали).

Інформаційне агентство Міністерства оборони України АрміяInform

I. Із проаналізованих матеріалів, що містили маркери "політика", "політична культура", "політична свідомість", найчисельніша категорія *зовнішня політика* (89 матеріалів) представлена темами:

1) виступ Президента України Володимира Зеленського перед парламентарями різних держав, медіа та Міжнародної асоціації юристів (25 матеріалів);

2) участь України в самітах та проектах світових і Європейських організаціях, таких як: ООН, НАТО, ЄС (15 матеріалів);

3) військова підтримка країн-партнерів: передача зброї та фінансів (14 матеріалів);

4) виступи офіційних представників України на міжнародних форумах, конференціях, телефонні розмови, робочі зустрічі з іноземними колегами (8 матеріалів);

5) заклик до світової спільноти, щодо введення санкцій проти РФ (8 матеріалів);

6) Брифінг Military Media Center (6 матеріалів);

7) культура: приїзд світових діячів культури до України, українські виставки за кордоном (4 матеріали);

8) обговорення з іноземними колегами майбутнього трибуналу проти дій РФ на окупованих територіях (4 матеріали);

9) офіційні візити іноземних делегацій в Україну (3 матеріали);

10) українські біженці за кордоном (2 матеріали).

II. Категорія *війна* (67 матеріалів) представлена темами:

1) політика РФ та її концепція гуманітарної політики за кордоном, дії російських військових на окупованих територіях, огляд військової зброї РФ, мобілізація у РФ (33 матеріали);

2) звернення Президента України Володимира Зеленського до українського народу (13 матеріалів);

3) інформаційна політика України, робота Центру протидії дезінформації, огляд дезінформації РФ (12 матеріалів);

4) оперативна інформація про бойові дії (3 матеріали);

5) матеріали про різні роди українських військ (2 матеріали);

6) волонтерство, гуманітарна допомога на передову (2 матеріали);

7) засідання РНБО (2 матеріали).

III. Категорія *внутрішня політика* (38 матеріалів) представлена темами:

1) державна ветеранська політика (16 матеріалів);

2) соціальний захист внутрішньо переміщених осіб (9 матеріалів);

3) культура: виставки та концерти (4 матеріали);

4) робота уряду в умовах повномасштабної війни (4 матеріали);

5) військові навчання (2 матеріали);

6) різне: по 1 матеріалу – членам сімей загиблих військовослужбовців підвищили пенсії, мобілізація жінок, день ушанування національного прапора кримських татар.

IV. Категорія *аналітичні матеріали на історичну тематику* (29 матеріалів) представлена темами:

1) російське суспільство: формування рашизму, провокування голодомору, доля РФ та геополітики після завершення війни (19 матеріалів);

2) самоідентифікація українців, становлення українців як європейської нації (5 матеріалів);

3) Друга світова війна (4 матеріали);

4) один матеріал про становлення кримських татар.

II етап. Із 1237 матеріалів моніторингу були відібрані матеріали, які могли б стати доповненням до тематичної матриці формування політичної обізнаності військовослужбовця ЗСУ. Із 10 запропонованих тем лише 5 знайшли доповнення в матеріалах військових медіа.

1) *Тема "Українська держава як суспільно-політична цінність"*, а саме, державотворення України:

- Два стяги – єдина країна: до Дня кримськотатарського прапора. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/26/dva-styagy-yedyna-krayina-do-dnya-krymskotatarskogoprpora/>

- Нас очікує перемога, бо втратити власну історію та територію ми не маємо права. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/26/nas-ochikuye-peremoga-bo-vtratyty-vlasnu-istoriyu-ta-terytoriyu-my-nemayemo-prava-ukrayinski-istoriyu-rozpovidayut-chomu-my-zobovyazani-peremogty/>

- 15 травня в Україні – День пам'яті жертв політичних репресій. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/15/v-ukrayini-15-travnja-den-pamyati-zhertv-politychnyh-represij/>

- Україна – це Європа – засвідчує виставка "Європейська Україна. Доба Мазепи". URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/25/ukrayina-cze-yevropa-zasvidchuye-vystavka-yevropejska-ukrayina-doba-mazepi/>

- Переклад "Холодного Яру" – експансія української культури в Росії, – Сергій Лунін. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/14/pereklad-holodnogo-yaru-ekspansiya-ukrayinskoyi-kultury-v-rosiyi-sergij-lunin/>

- В Україні вшановують пам'ять жертв депортації та геноциду кримськотатарського народу. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/18/v-ukrayini-vshanovuyut-pamyat-zhertv-deportacziyi-ta-genocydu-krymskotatarskogo-narodu/>

2) *Тема "Політична свідомість сучасного українського суспільства"*, матеріали АрміяInform про ідеології сучасності, фашизм, рашизм:

- Рашизм як прояв тваринності проти людства і людяності. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/03/09/rashyzm-yak-proyav-tvarynnosti-proty-lyudstva-i-lyudyannosti/>

- Непарні "чоботи" "рашизму" і "нацизму": яка різниця. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/19/naparni-choboty-rashyzmu-i-nacyzmu-yaka-riznytsya/>

- Як Москва вкрала концепцію про "Третій Рим". URL: <https://armyinform.com.ua/2022/08/04/yak-moskva-vkrala-konceptziyu-pro-tretij-rym/>

• Граматика війни: як лапкування шкодить Україні. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/08/10/gramatyka-vijny-yak-lapkuvannya-shkodyt-ukrayini/>

• На Росії остаточно запанував нацизм як складова ідеології рашизму. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/10/na-rosiyi-ostatochno-zapanuvav-nacyzm-yak-skladova-ideologiyi-rashyzmu/>

3) Тема "Людина і політика", матеріал про співвідношення функцій політичного лідера та військового керівника.

• Уроки Маннергейма. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/16/uroku-mannergejma/>

4) Тема "Гібридна війна РФ проти України як спроба імперського реваншу", а саме: імперські цілі сучасної Росії з позицій історичного реваншизму; війни ХХІ ст., розв'язані за ініціативою РФ; збройна агресія РФ проти України: політичні цілі сторін, етапи здійснення; перебіг широкомасштабної збройної агресії Росії проти України; міжнародна підтримка збройної боротьби України проти Росії (історичні та аналітичні матеріали АрміяInform, а також новини МОУ).

• Російське суспільство може бути дешовінізоване тільки після масштабного розгрому Росії – Іван Патриляк. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/12/rosijskesusilstvo-mozhe-buty-deshovinizovane-tilky-pislya-masshtabnogo-rozgromu-rosiyi-ivan-patrylyak/>

• Часи змінюються, політика кремля – ні: історія підриву греблі ДніпроГЕСу в 1941-му. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/10/26/chasy-zminyuyutsya-polityka-kremlya-ni-istoriya-pidryvu-grebl-kahovskoyi-gesu-1941-mu/>

• Україна – не Росія: історичний і політико-правовий аспекти. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/08/20/ukrayina-%e2%88%92-ne-rosiya-istorychnyj-i-polityko-pravovyj-aspekty/>

• Чому не спрацювало "Ніколи знову". URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/23/chomu-ne-spracyuvalo-nikoly-znovu/>

• "Денацифікація", "крик душі" Путіна й покрокова інструкція геноциду. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/05/denacyfikaciya-kryk-dushi-putina-j-pokrokovainstrukciya-genocydu/>

• Сучасна російсько-українська війна є боротьбою не тільки з путінською Росією. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/10/25/suchasna-rosijsko-ukrayinska-vijna-ye-borotboyu-ne-tilky-z-putinskoju-rosiyeyu/>

• Щоби подолати нового фюрера, треба згадати уроки перемоги над старим. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/22/shhoby-podolaty-novogo-fyurera-treba-zgadyturoky-peremogy-nad-starym/>

• Гірничий газ під Іпром: незасвоєні Росією гіркі уроки застосування хімічної зброї. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/13/girychnyj-gaz-pid-iprom-nezasvoyeni-rosiyeyu-girki-uroky-zastosuvannya-himichnoyi-zbroyi/>

• Цю війну можна припинити лише військовою поразкою та дефрагментацією Росії – Юрій Сиротюк. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/20/czyu-vijnu-mozhnapryynyty-lyshe-vijskovoyu-porazkoju-ta-defragmentacziyeyu-rosiyi-yurij-syotyuk/>

• Як агресія РФ в Україні вплине на світову геополітику. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/26/yak-agresiya-rf-v-ukrayini-vplyne-na-svitovu-geopolityku/>

• Як за часів Сталіна: росіяни хочуть влаштувати "Голодомор 2.0". URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/29/yak-za-chasiv-stalina-rosiyany-hochut-vlashtuvaty-golodomor-2-0/>

URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/29/yak-za-chasiv-stalina-rosiyany-hochut-vlashtuvaty-golodomor-2-0/>

• Для окупантів може бути тільки одна пропозиція – негайно піти з території України. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/27/dlya-okupantiv-mozhe-buty-tilky-odnapropozyciya-negajno-pity-z-terytoriyi-ukrayiny/>

• Алкоголізм і мародерство – дві головні справи російського солдата в час, коли він не вбиває і не гвалтує.... URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/14/alkogolizm-i-maroderstvo-dvi-golovni-spravy-rosijskogo-soldata-v-chaskoly-vin-ne-vbyvaye-i-ne-gvaltuye/>

• Вір тому, хто обіцяє тебе вбити. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/03/vir-tomu-hto-obczyaye-tebe-vbyty/>

• Політика Путіна: немає людини – немає грошей. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/03/05/polityka-putina-nemaye-lyudyny-nemaye-groshej/>

• Замороження путіна та ядерний шантаж – геополітичні прогнози експерта. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/03/27/zamorozhennya-putina-ta-yadernyj-shantazh-geopolitychni-prognozy-petra-chermyka/>

• Це війна цивілізації і дикого середньовічного варварства – Ганна Маляр. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/04/cze-vijna-czivilizaczii-i-dikogo-serednovichnogo-varvarstva-%E2%80%93-ganna-malyar/>

5) Тема "Україна у міжнародному політичному просторі": ЄС у системі міжнародних відносин; розширення Організації Північноатлантичного договору як об'єктивний процес; європейська та євроатлантична інтеграція як напрями державної політики України; фактор НАТО у російсько-українській війні 2014–2022 рр. (історичні та аналітичні матеріали АрміяInform, а також новини МОУ).

• Топ-10 перемог зовнішньої політики України. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/08/24/top-10-peremog-zovnishnoyi-polityky-ukrayiny/>

• Покарання без строку давності: що чекає на воєнних злочинців РФ.... URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/14/pokarannya-bez-stroku-davnosti-shho-chekaye-na-voennyh-zlochynciv-rf/>

• Хартія Україна–НАТО є результатом послідовної роботи політиків, дипломатів та військових. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/09/yevgen-burkat-hartiya-ukrayina-nato-ye-rezultatomploslidovnoyi-roboty-politykiv-dyplomativ-ta-vijskovyh/>

Дискусія і висновки

Представлені результати можуть використовуватись у межах формальної освіти впровадженням спеціального курсу "Національні інтереси та національні цінності України як основа ідейної переконаності збройного захисника Вітчизни" із темами:

1. Українська держава як суспільно-політична цінність.
2. Політична свідомість сучасного українського суспільства.
3. Національна безпека України.
4. Воєнна політика України.
5. Людина і політика.
6. Громадянське суспільство.
7. Гібридна війна РФ проти України як спроба імперського реваншу.
8. Україна у міжнародному політичному просторі.
9. Стратегічні партнери України.
10. Політичний аналіз та прогноз.

Окремі теми можуть поповнювати курс професійної військової освіти та безперервної військової освіти (інформування, самоосвіта тощо), оскільки політична обізнаність є необхідною передумовою формування високих

професійних і морально-психологічних якостей, а також свідомого ставлення до виконання військового обов'язку українськими військовослужбовцями.

Під час проведеного дослідження "Політична обізнаність" було визначено, що "ключовими компонентами політичної обізнаності, які впливають на політичну поведінку суб'єкта є: політична грамотність; політична компетентність; раціональність і об'єктивність політичного вибору" (Савран та ін., 2023, с. 77).

Медійні ресурси Міністерства оборони України можуть стати частиною програми формування політичної обізнаності, публікуючи матеріали, які підвищують політичну грамотність та політичну компетентність. Новини, розміщені на медійних ресурсах Міністерства оборони України, можуть бути використані для інформування щодо політичної ситуації в країні, а саме, внутрішня та зовнішня політика у сфері безпеки і оборони України (воєнно-політичні партнерства, військово-технічна допомога Україні з боку демократичних держав, європейська та євроатлантична інтеграції тощо). Це дасть змогу військовослужбовцю вибудувати особисту позицію збройного захисника Батьківщини на основі поєднання базових знань про політику з актуальною поточною інформацією про розвиток воєнно-політичної обстановки.

Якщо інформування будуть проводитись регулярно із залученням інформації з військових медіа, навіть включення перегляду матеріалів для самостійного ознайомлення, то це може сформувати навичку перегляду й ознайомлення з інформацією з офіційних джерел Міністерства оборони України, а також підвищить впізнаваність бренду військових медіа.

Аналіз проблемного поля функціонування масмедійного простору України з питань формування політичної обізнаності особового складу ЗС України (на прикладі медійних ресурсів Міністерства оборони України) у період з 24.02 по 31.10.2022 р. показав часткову присутність тем підготовки, які розширюють політичну обізнаність та мотивують військовослужбовця, а саме: "Українська держава як суспільно-політична цінність", "Політична свідомість сучасного українського суспільства", "Людина і політика", "Гібридна війна РФ проти України як спроба імперського реваншу", "Україна у міжнародному політичному просторі". Подальший моніторинг може збагатити цю тематику новими матеріалами. Окрім того, може бути налагоджена взаємодія із медійними структурами Міністерства оборони України для створення медійних матеріалів з політичної обізнаності з певної тематики, для подальшого їх поширення серед військовослужбовців. Може бути створений окремий проєкт на сайті Armiainform, де періодично будуть викладатися короткі матеріали (тексти, відео, графіки тощо), присвячені політичній обізнаності та політичній грамотності військовослужбовців.

Подяки, джерела фінансування. Головне управління морально-психологічного забезпечення ЗСУ стало замовником представленого аналізу, який став частиною дослідження "Визначення проблем політичної обізнаності особового складу (розуміння ролі й функції політики в житті суспільства, її місця у формуванні ідейних переконань, національних цінностей, стійкої мотивації до збройного захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України)".

Список використаних джерел

Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору), Закон України № 2680-VIII (2019, 2 лютого) (Україна). *Відомості Верховної Ради* (9) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

Про загальну мобілізацію, Указ Президента України № 69/2022 (2022, 24 лютого) (Україна). <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413>

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 лютого 2021 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)", Указ Президента України № 43/2021 (2021) (Україна). <https://www.president.gov.ua/documents/432021-36441>

Рішення про задоволення адміністративного позову Міністерства юстиції України щодо заборони діяльності Політичної партії "Опозиційна платформа – За життя", Рішення, Справа від 20.06.2022 № П/857/8/22 (2022) (Україна). https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va7_8705-22#Text

Савран, В., Храбан, І., Смолянчук, В., & Гридчина, В. (2023). *Визначення проблем політичної обізнаності особового складу (розуміння ролі й функції політики в житті суспільства, її місця у формуванні ідейних переконань, національних цінностей, стійкої мотивації до збройного захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України)* (Звіт про виконання оперативного завдання). Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Сеник, Б. (Ред.). (2021). *Термінологічний словник у сфері військових зв'язків з громадськістю* (Є. Єрін & В. Ніколенко, Уклад.). ГШ ЗСУ.

Смолянчук, В. (2022). Тематична матриця формування політичної обізнаності військовослужбовця Збройних Сил України (А. Шевченко, Б. Попков, О. Прохоров, І. Пампуха, Л. Гончарук, Я. Жарков, О. Позняков, Н. Мась, А. Сизов, І. Коропатнік, В. Рижиков & С. Ленков Ред.), *XVIII Міжнародна науково-практична конференція Військова освіта і наука: сьогодні та майбутнє, 25 листопада 2022 р.* (с. 374-375). Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка. https://mil.knu.ua/files/334_1844642538.pdf

Солодка, О. М. (2020). Інформаційний простір держави як сфера реалізації інформаційного суверенітету. *Інформація і право* (4(35)), 39–46. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4\(35\).221216](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4(35).221216)

Соціально-політична ситуація в Україні (липень 2020 р.). (2020, 13 серпня). Центр Разумкова. <https://razumkov.org.ua/napiamky/sotsiologichni-doslidzhennia/sotsialnopolitichna-sytuatsiia-v-ukraini-lipen-2020r>

Що таке професійна військова освіта? (2022, 11 листопада). Міністерство оборони України. <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/shho-take-profesijna-vijskova-osvita.html>

Zaller, J. R. (1992). *Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge University Press.

References

Decision on satisfying the administrative claim of the Ministry of Justice of Ukraine regarding the ban on the activities of the Political Party "Opposition Platform – For Life", Decision, Case dated 06/20/2022 No. P/857/8/22 (2022) (Ukraine). https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va7_8705-22#Text [in Ukrainian].

On Amendments to the Constitution of Ukraine (regarding the state's strategic course towards full membership of Ukraine in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization), Law of Ukraine dated 02.07.2019 No. 2680-VIII) (Ukraine). Verkhovna Rada of Ukraine. (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text> [in Ukrainian].

On General Mobilization, Decree of the President of Ukraine No. 69/2022 (2022) (Ukraine). <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413> [in Ukrainian].

On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated February 2, 2021 "On the application of personal special economic and other restrictive measures (sanctions)", Decree of the President of Ukraine No. 43/2021 (2021) (Ukraine). <https://www.president.gov.ua/documents/432021-36441> [in Ukrainian].

Savran, V., Hraban, I., Smolaniuk, V., & Grydychyna, V. (2023). Identification of problems of political awareness of personnel (understanding of the role and function of politics in the life of society, its place in the formation of ideological beliefs, national values, sustainable motivation for armed protection of state sovereignty, territorial integrity of Ukraine) (Report on the implementation of the operational task). Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv [in Ukrainian].

Senyk, B. (Ed.). (2021). Terminological dictionary of military public affairs (E. Yerin & V. Nikolenko, Compiler). General Staff of the Armed Forces of Ukraine [in Ukrainian].

Smolaniuk, V. (2022). Thematic matrix of the formation of political awareness of a serviceman of the armed forces of Ukraine. In A. Shevchenko, B. Popkov, O. Prokhorov, I. Pampukha, L. Honcharuk, Y. Zharkov, O. Poznyakov, N. Mas, A. Syzov, I. Koropatnik, V. Ryzhikov & S. Lenkov (Eds.), *XVIII International Scientific and Practical Conference Military Education and Science: Present and Future, November 25, 2022* (pp. 374–375). Military

Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv. https://mil.knu.ua/files/334_1844642538.pdf [in Ukrainian].

Solodka, O. M. (2020). Information space of the state as a sphere of information sovereignty implementation. *INFORMATION AND LAW*, 4(35), 39–46. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4\(35\).221216](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4(35).221216) [in Ukrainian].

The socio-political situation in Ukraine (July 2020). (2020, August 13). Razumkov Center. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/sotsialnopolitychna-sytuatsiia-v-ukraini-lypen-2020r> [in Ukrainian].

What is the professional military education? (2022, November 11). Ministry of Defence of Ukraine. <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/shho-take-profesijna-vijskova-osvita.html>

Zaller, J. R. (1992). *Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge University Press.

Отримано редакцією журналу / Received: 16.08.23

Прорецензовано / Revised: 21.08.23

Схвалено до друку / Accepted: 31.08.23

Viktoriia GRYDCHYNA, PhD (Soc. Com.), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0001-6092-8562

e-mail: grydchyna@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE USE OF MILITARY MEDIA TO RAISE THE POLITICAL AWARENESS OF UKRAINIAN MILITARY PERSONNEL IN THE SYSTEM OF FORMAL AND INFORMAL EDUCATION

Background. *The political awareness of military personnel is the basis for the formation of ideological beliefs and motivation for the armed defense of Ukraine. Since 2014, Ukraine has been repelling the armed aggression of the Russian Federation (RF), and starting February 24, 2022, the country is in the phase of a large-scale military invasion. General mobilization increased the Ukrainian army with non-professional military personnel. Political awareness formed on pro-Ukrainian positions is able to neutralize the informational and psychological influences of the enemy. Until 2021, pro-Russian media were present in the information space of Ukraine, which actively formed a distorted political picture of the world. Military media are part of Ukraine's information space; they can be one of the elements forming the political awareness of military personnel. The purpose of the study is to determine a list of materials that can be used to increase the political awareness of military personnel. The task is to monitor the media resources of the Ministry of Defence of Ukraine (MoD) to identify materials that will expand the political awareness of military personnel. The object of the research is the websites of the Ministry of Defence and the Information Agency MoD "ArmialInform".*

Methods. *The methods of monitoring, thematic analysis, and content analysis of materials posted on the websites of the Ministry of Defence and the Information Agency ArmialInform from February 24, 2022, to October 31, 2022, were used.*

1237 materials were analysed. The materials were grouped by topic into categories to policy areas and, were applied a ranking method, where the quantity of publications was used as an indicator of rank.

Results. *In the news of the Ministry of Defence, the topic of war is presented in the 1st place, foreign policy is in the 2nd place, domestic policy is in the 3rd place. In the Information Agency "ArmialInform", the topic of foreign policy is in the 1st place, the war is in the 2nd place, the domestic policy is in the 3rd place, and analytical materials on historical topics are in the 4th place. Out of 1,237 monitoring materials, 32 can become additions to the thematic matrix of the formation of political awareness in military personnel.*

Conclusions. *The key components of political awareness that influence the subject's political behaviour are political literacy, political competence, rationality, and objectivity of political choice. The media of the Ministry of Defence of Ukraine can become part of a political awareness program by publishing materials that increase political literacy and political competence. News posted on the media resources of the Ministry of Defence can be used for political information.*

Keywords: *political awareness, motivation of armed protection, military media, Information Agency MoD "ArmialInform".*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.